

MAREK BABIK

ZACHOWANIA
SEKSUALNE
MŁODZIEŻY
SZKOLNEJ

PORÓWNANIE
WYNIKÓW BADAŃ
Z 2014
I 2024 ROKU

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu IGNATIANUM
W KRAKOWIE

KRAKÓW 2025

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 7

1. PSYCHOSPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ZACHOWAŃ SEKSUALNYCH MŁODZIEŻY 11

- 1.1. Różnorodność ujęć seksualności człowieka 12
- 1.2. Biologiczne aspekty seksualności – dojrzewanie (zarys) 15
 - 1.2.1. *Dojrzewanie dziewcząt* 17
 - 1.2.2. *Dojrzewanie chłopców* 18
- 1.3. Rzeczywiste i domniemane zachowania seksualne młodzieży 19
- 1.4. Zewnętrzny i wewnętrzny wymiar seksualności 22
- 1.5. Formy zachowań seksualnych młodzieży 25
 - 1.5.1. *Zachowania instynktowne* 28
 - 1.5.2. *Zachowania autoerotyczne* 31
 - 1.5.3. *Ekspresja seksualna* 33
 - 1.5.4. *Zachowania interakcyjne i relacyjne* 37

2. ZACHOWANIA SEKSUALNE W KONTEKŚCIE SPOŁECZNO-KULTUROWYM 45

- 2.1. Wyznaczniki obyczajowe zachowań seksualnych człowieka 45
- 2.2. Moda a zachowania seksualne 47
- 2.3. Aspekt prawny zachowań seksualnych 49
 - 2.3.1. *Podstawowe akty prawne* 50

3. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE BADAŃ WŁASNYCH 55

- 3.1. Badania pilotażowe 56
- 3.2. Stan badań nad zachowaniami seksualnymi uczniów w szkole 58
- 3.3. Założenia metodologiczne przeprowadzonych badań 62
- 3.4. Problem badawczy 63
- 3.5. Analiza grupy badawczej oraz rodzaju pytań ankietowych 65

4. OBSERWOWANE PRZEZ UCZNIÓW ZACHOWANIA SEKSUALNE RÓWIEŚNIKÓW	69
4.1. Uregulowania prawne dotyczące zachowań seksualnych na terenie szkoły	71
4.2. Ekspresyjne zachowania seksualne uczniów	72
4.2.1. Ekspresja werbalna	72
4.2.2. Krytyka otrzymanych wyników	77
4.2.3. Ekspresja niewerbalna – gesty czułości i przywiązania	78
4.3. Interakcyjne i relacyjne zachowania seksualne	80
4.3.1. Wspólne zamieszkiwanie ucznia z partnerem/partnerką	80
4.3.2. Podejmowanie współżycia na terenie szkoły	83
4.4. Konsekwencje zachowań seksualnych młodzieży	85
4.4.1. Macierzyństwo i ojcostwo uczniów	85
4.4.2. Choroby weneryczne	91
4.5. Zachowania związane z mediami i twórczością medialną	92
4.5.1. Nagrywanie materiałów o treści seksualnej na terenie szkoły	93
4.5.2. Udział uczniów w przedsięwzięciach erotycznych	94
4.5.3. Publikowanie w internecie materiałów z własnym udziałem uczniów	95
4.5.4. Aktywność uczniów na portalach o charakterze erotycznym	96
4.5.5. Oglądanie pornografii	99
4.6. Zachowania anormatywne	103
4.6.1. Zachowania naruszające dobry obyczaj	104
4.6.2. Zachowania sprzeczne z prawem	108
4.6.3. Podsumowanie	118
5. PODSUMOWANIE ORAZ PRAKTYCZNE IMPLIKACJE WYNIKÓW	121
BIBLIOGRAFIA	127
SPIS WYKRESÓW	133
ANEKS: ILUSTRACJE Z „CZASOPISMA UCZNIOWSKIEGO”	143
INDEKS OSÓB	141
SUMMARY	143

WPROWADZENIE

„PRZYSTOJNY, młody człowiek z zawodu uczeń gimnazjalny szuka towarzyski życia. Adres Kameleon Kraków. Dyskrecja zapewniona” – na taki wpis w uczniowskiej gazetce z początku XX w. natrafiłem przeglądając zbiory Biblioteki Jagiellońskiej¹. Nie ochłonąwszy jeszcze ze zdziwienia zacząłem się zastanawiać, czy na początku XXI wieku możliwy byłby taki wpis w szkolnym czasopiśmie? A może w szkole jedną gazetkę ścienną poświęcić sprawom... męsko-damskim? Jakie reakcje wywołałaby taka inicjatywa, trudno powiedzieć. Doświadczenie podpowiada mi, że nie spotkałoby się to z ogólną akceptacją. Zapominamy o płciowości dzieci albo wygodniej jest nam wierzyć w aseksualność dzieci, zwłaszcza w murach szkolnych. Tymczasem szkoła jest jednym z najważniejszych miejsc, w którym dzieci i młodzież spędzają znaczną część swojego życia. Pobyt w szkole nie ogranicza się wyłącznie do zdobywania wiedzy, lecz stanowi również przestrzeń intensywnego życia społecznego. To tutaj kształtują się relacje, rozwijają przyjaźnie, rodzą się sympatie, ale także dochodzi do konfliktów. Oprócz funkcji edukacyjnej, szkoła pełni kluczową rolę w procesie socjalizacji, mając fundamentalne znaczenie dla wszechstronnego rozwoju dziecka.

Okres szkolny to także czas istotnych zmian biologicznych, psychicznych i emocjonalnych młodzieży. W momencie ukończenia edukacji na poziomie średnim uczniowie osiągają biologiczną dojrzałość. To właśnie w tym okresie szczególnie wyraźnie kształtuje się ich seksualność, jeden z kluczowych aspektów rozwoju człowieka. Jest ona złożoną sferą, która nierzadko staje się źródłem pytań, niepewności i wyzwań, zarówno dla rodziców, nauczycieli, jak i samych uczniów. Środowisko szkolne odgrywa zatem kluczową rolę w kształtowaniu postaw, wartości i przekonań młodych ludzi w odniesieniu do seksualności. Ta sfera życia wpływa na wiele wymiarów codzienności, od relacji interpersonalnych po kwestie osobiste, najczęściej o bardzo intymnym charakterze.

¹ Fotografię anonsu zamieszczam w Aneksie na końcu książki.

Mimo że seksualność młodzieży jest szeroko omawiana w literaturze naukowej, niewiele badań dotyczy bezpośrednio zachowań seksualnych podejmowanych na terenie szkoły. Dotychczasowe prace koncentrowały się zazwyczaj na ogólnych aspektach zachowań seksualnych młodzieży, minimalizując specyficzny kontekst miejsca ich występowania jakim jest szkoła. Niniejsza publikacja stanowi próbę uzupełnienia tej luki badawczej, koncentrując się na analizie zachowań seksualnych obserwowanych przez uczniów na terenie szkoły.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest poznanie zachowań seksualnych, z którymi w trakcie swojej nauki szkolnej zetknęli się studenci pierwszego roku studiów w 2014 i w 2024 roku. Porównanie otrzymanych wyników pozwoli na poznanie różnic zaistniałych w badanym zjawisku na przestrzeni 10 lat.

Podstawowe pytanie badawcze brzmiało: **Jakie zachowania seksualne zaobserwowali studenci, będąc uczniami gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, u swoich rówieśników na terenie szkoły?** Na potrzeby badań przyjęto szerokie rozumienie terminu „teren szkoły”, obejmujące zarówno budynek szkolny, jak i przyległe tereny, na których uczniowie spędzają czas w trakcie przerw czy zajęć sportowych. Jednocześnie, w niektórych pytaniach ankiety odniesiono się do sytuacji i zachowań, które miały miejsce poza szkołą, lecz były w niej szeroko komentowane i stanowiły element codziennych rozmów uczniów.

Przyjęta metodologia badawcza opierała się na analizie ilościowej, z zastosowaniem kwestionariusza ankiety jako narzędzia badawczego. W obu etapach badania wykorzystano zbliżony zestaw pytań, co pozwoliło na porównanie wyników uzyskanych w odstępnie dziesięciu lat. Kwestionariusz składał się z 29 pytań głównych, w tym pytań zamkniętych oraz otwartych, umożliwiających respondentom swobodny opis niektórych sytuacji. W celu uzyskania pełniejszego obrazu badanych zjawisk, niektóre pytania posiadały dodatkowe podpunkty, pozwalające na bardziej szczegółową analizę odpowiedzi.

W obliczu dynamicznych przemian obyczajowych, rosnącej roli mediów społecznościowych w życiu młodzieży oraz zmieniających się wzorców relacji międzyludzkich, analiza porównawcza pozwala na lepsze zrozumienie współczesnych doświadczeń młodych ludzi w obszarze ich zachowań seksualnych. W szczególności istotne było zwrócenie uwagi na to, w jaki sposób zachowania seksualne młodzieży są regulowane przez normy instytucjonalne oraz jakie reakcje podejmowane są przez szkołę w odniesieniu do tych zachowań.

Pozycja ta jest skierowana zarówno do badaczy zajmujących się seksualnością młodzieży, jak i do nauczycieli, pedagogów, psychologów oraz rodziców, którzy na co dzień mają do czynienia z edukacją i wychowaniem w tym obszarze. Celem publikacji jest nie tylko opisanie zjawiska, ale także stworzenie przestrzeni do dalszej refleksji nad tym, jak szkoła może wspierać młodych ludzi w kształtowaniu świadomej, odpowiedzialnej i zdrowej postawy wobec seksualności.

Zaprezentowane w kolejnych rozdziałach analizy dostarczają odpowiedzi na pytania dotyczące zakresu i charakteru zachowań seksualnych podejmowanych przez młodzież na terenie szkoły oraz pozwalają zidentyfikować obszary wymagające większej uwagi ze strony pedagogów, rodziców oraz decydentów kształtujących politykę edukacyjną.

Rozdział pierwszy poświęcony jest teoretycznemu wprowadzeniu do problematyki seksualności młodzieży oraz jej ekspresji w kontekście szkolnym. Przedstawiono w nim najistotniejsze pojęcia, definicje oraz klasyfikacje zachowań seksualnych. Omówiono różne formy ekspresji seksualnej, zarówno werbalne, jak i niewerbalne, a także aspekty relacyjne i interakcyjne, związane z seksualnością uczniów.

W kolejnym rozdziale podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, jakie normy społeczne i regulacje prawne kształtują zachowania seksualne młodzieży w środowisku szkolnym.

Rozdział trzeci koncentruje się na metodologicznych aspektach badania. Przedstawiono w nim szczegółowy opis zastosowanych metod badawczych, charakterystykę próby oraz sposób zbierania i analizy danych. Badanie przeprowadzono w dwóch etapach – pierwszy odbył się w latach 2014–2015, drugi natomiast w roku 2024. Dokonano również przeglądu dotychczasowych badań nad seksualnością młodzieży w kontekście edukacyjnym, zwracając uwagę na ograniczenia istniejących analiz i podkreślając potrzebę skoncentrowania się na zachowaniach seksualnych w przestrzeni szkolnej.

Rozdział czwarty stanowi centralną część pracy, koncentrującą się na analizie zachowań seksualnych obserwowanych przez uczniów w środowisku szkolnym. Uwzględniono w nim różne formy ekspresji seksualnej, zarówno werbalne, jak i niewerbalne, a także interakcje i relacje seksualne między uczniami. Dokonano w nim analizy ilościowej uzyskanych odpowiedzi, zestawiając wyniki z obu etapów badania. Przedstawiono różnice w postrzeganiu zachowań seksualnych przez młodzież w 2014 i 2024 roku, uwzględniając zmiany społeczne oraz technologiczne, które dokonały się w okresie pomiędzy badaniami.

W rozdziale porównano również wyniki badań z literaturą przedmiotu, starając się wskazać kluczowe trendy i wyzwania związane z edukacją seksualną oraz polityką wychowawczą w szkołach.

Pracę zamyka podsumowanie oraz prezentacja praktycznych implikacji wyników badań, które mogą posłużyć do kształtowania bardziej efektywnych strategii edukacyjnych i wychowawczych.